

Factsheet PLEEGZORG 2020

Juni 2021

Soms kunnen kinderen (tijdelijk) niet bij hun ouders wonen, omdat het opgroeien of opvoeden daar niet goed gaat. Als ouders vrijwillig hulp vragen of de kinderrechter besluit dat een uithuisplaatsing noodzakelijk is, dan worden kinderen bij voorkeur geplaatst bij pleegouders, omdat deze vorm van opvang in gezinsverband het meest op de natuurlijke situatie lijkt. Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die onder de Jeugdwet en daarmee onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten valt.

Pleegouders worden in eerste instantie binnen de familie of in het sociale netwerk gezocht. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, bij crisis en in deeltijd. Bij de hulp aan jeugdigen en hun ouders wordt altijd zoveel mogelijk maatwerk geboden.

In Nederland worden veel jeugdigen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden thuis niet mogelijk is. Wanneer bij deze informele zorg geen jeugdhulp- of pleegzorgorganisatie betrokken is, heet dit formeel geen pleegzorg. Deze informele zorg valt daarom buiten het bestek van deze factsheet.

Er zijn in Nederland 32 (regionale) jeugdhulporganisaties die pleegzorg aanbieden. Ze werken op het gebied van voorlichting en werving landelijk samen onder de naam 'Pleegzorg Nederland'.

Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties.

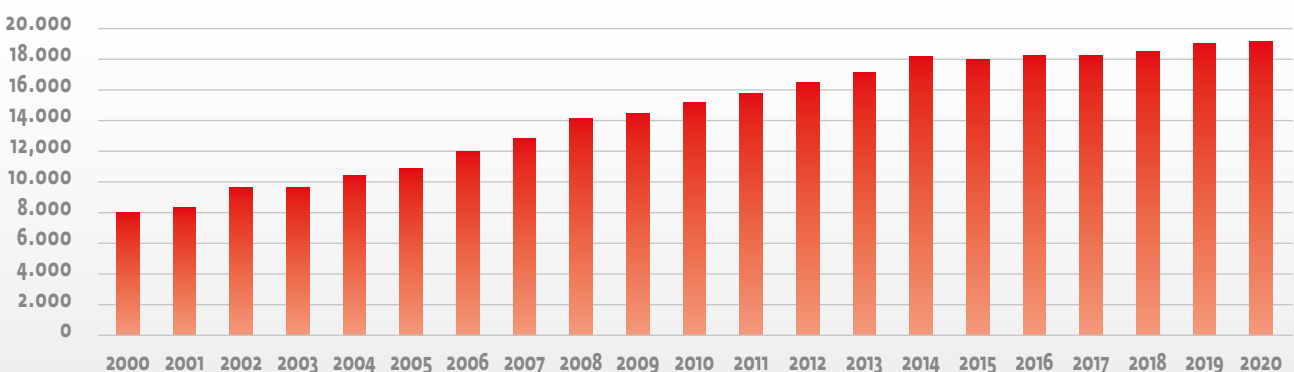
Deze factsheet bestaat uit twee onderdelen:

- A Cijfers over 2020
- B Het verhaal achter de cijfers & trends

A Cijfers over 2020

- In 2020 hebben 23.093 jeugdigen voor korte of langere tijd bij pleegouders gewoond. Dat is een afname van 179 kinderen in vergelijking met 2019.
- Op 1 januari 2020 woonden in Nederland 18.858 jeugdigen bij pleegouders.
- In 2020 zijn 4.235 jeugdigen in pleegzorg ingestroomd en hebben 3.996 jeugdigen de pleegzorg verlaten.
- Op 31 december 2020 woonden 19.097 jeugdigen bij pleegouders. Er is sprake van een stabilisatie van pleegzorg. Zowel de instroom als de uitstroom zijn afgenomen, maar er zijn wel meer jeugdigen in pleegzorg ingestroomd dan uitgestroomd.

Grafiek 1: Totaal aantal pleegkinderen op peildatum 31 december 2000 - 2020

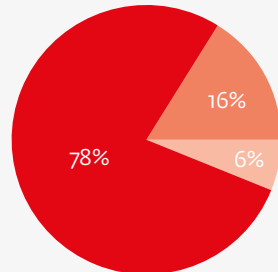

Pleegzorgvarianten

- 78% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2020 betreft voltijdpleegzorg.
- 16% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg, meestal geboden in weekenden en/of vakanties.
- Bij 6% van de nieuwe plaatsingen gaat het om een combinatie van deeltijd- en voltijdpleegzorg¹.

Grafiek 2:
Instroom jeugdigen in pleegzorg in 2020, naar soort(en) opvang

■ Voltijd
■ Deeltijd
■ Combi deeltijd en voltijd

Met de inzet van deeltijdpleegzorg ter ontlasting van (pleeg) ouders kan een uithuisplaatsing of het voortijdig afbreken van een pleegzorgplaatsing ('breakdown') worden voorkomen.

In 2020 woonde 47% van de pleegkinderen bij familie of bekenden: bij grootouders, tantes en ooms, onderwijzers of burens. Deze vorm van pleegzorg heet netwerkpleegzorg: de pleegouder komt uit het netwerk en er is sprake van een hulpvraag en van professionele begeleiding van de pleegouders in verband met complexe problematiek bij het kind of in de opvoedingssituatie. Het gaat hier om formele pleegzorg: pleegzorg waarbij een pleegzorgorganisatie is betrokken. 49% van de nieuwe plaatsingen in 2020 betreft netwerkpleegzorg.

Duur van verblijf

Van alle jeugdigen die in 2020 de pleegzorg hebben verlaten, woonde 55% langer dan een jaar bij pleegouders, waarvan 35% langer dan 2 jaar.

Tabel 1: Verblifsduur van de jeugdigen die pleegzorg in 2020 hebben verlaten

Korter dan 4 weken	8%
1 - 3 maanden	11%
3 - 6 maanden	10%
6 - 12 maanden	16%
1 - 2 jaar	20%
Langer dan 2 jaar	35%

Leeftijden

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die bij een uithuisplaatsing voor jeugdigen van alle leeftijden wordt ingezet. 12% van de pleegkinderen was op 31 december 18 jaar of ouder: dat zijn ruim 2.290 jeugdigen. Dat is vier keer zoveel als in 2017. Deze groei is een beoogd effect van de bestuurlijke afspraken waarin Jeugdzorg Nederland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben geregeld dat

met ingang van 1 juli 2018 pleegkinderen standaard tot 21 jaar in hun pleeggezin kunnen verblijven, tenzij het pleegkind aangeeft hier geen gebruik meer van te willen maken. Ondertussen heeft het ministerie een voorstel voor een wetwijziging naar de Tweede Kamer gestuurd, waarmee ook in de Jeugdwet komt te staan dat pleegzorg standaard tot 21 jaar wordt geboden.

Tabel 2: Leeftijden van pleegkinderen

Leeftijd	Jeugdigen die in 2020 bij pleegouders zijn geplaatst	Alle pleegkinderen die op 31-12-2020 bij pleegouders woonden
0 - 4 jaar	31%	12%
5 - 11 jaar	34%	38%
12 - 14 jaar	15%	19%
15 - 17 jaar	18%	19%
18 jaar en ouder	2%	12%

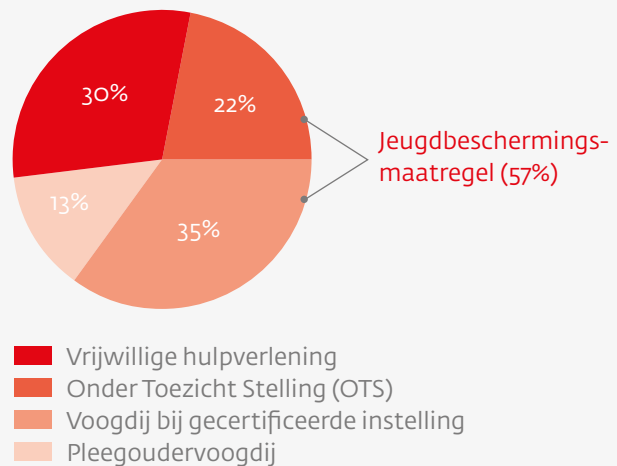
In 2020 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst: 51% meisjes tegenover 49% jongens.

¹ Jeugdigen die gebruik maken van twee pleegzorgvarianten tellen in het totaaloverzicht van jeugdigen die gebruik maken van pleegzorg één keer mee.

Vrijwillig of jeugdbescherming

- 30% van de pleegkinderen verblijft bij pleegouders in het kader van vrijwillige hulpverlening. Dat wil zeggen dat de ouders het gezag hebben en instemmen met de plaatsing bij pleegouders, of dat de jeugdige meerderjarig is.
- Bij 57% van de jeugdigen die bij pleegouders wonen is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel:
  - voor 22% van de pleegkinderen is dat een Onder Toezicht Stelling (OTS)
  - voor 35% van de pleegkinderen ligt de voogdij bij een gecertificeerde instelling.
 Deze pleegkinderen zijn met een machtiging van de kinderrechter uit huis geplaatst.
- Bij 13% van de pleegkinderen is er sprake van pleegoudervoogdij. Eén of beide pleegouder(s) hebben dan de voogdij over hun pleegkind, met behoud van een pleegcontract, een pleegvergoeding en begeleiding.

Grafiek 3: Vrijwillig of jeugdbescherming

Uitstroom

In 2020 hebben 3.996 jeugdigen de pleegzorg verlaten. Het overgrote deel van de plaatsingen, namelijk 72%, is volgens plan beëindigd. 15% van de plaatsingen is voortijdig beëindigd, in overeenstemming tussen de cliënt, de pleegzorgorganisatie, de pleegouder(s) en de verwijzer (gemeente of jeugdbescherming). In een klein deel van

de gevallen is de zorg eenzijdig voortijdig beëindigd: 5% van de plaatsingen is voortijdig beëindigd door de cliënt en 2% door de pleegzorgorganisatie of de pleegouder(s). Tot slot is de zorg in 6% van de gevallen door externe omstandigheden of door overmacht beëindigd. Het gaat dan veelal om een verhuizing.

Breakdown²

Continuïteit is een belangrijk thema in de pleegzorg. Veel inspanningen zijn gericht op het voorkomen van een zogenaamde 'breakdown': beëindiging van een pleegzorgplaatsing die niet gepland en niet gewenst is. Bij 687 beëindigde plaatsingen was er sprake van een zogenoemde

'breakdown'. Dat kwam voor bij 2,85% van alle pleegkinderen die in 2020 voor korte of langere tijd bij pleegouders hebben gewoond en bij 16% van alle pleegkinderen die in 2020 pleegzorg hebben verlaten.

Tabel 3: Breakdown

Jaar	Aantal	Breakdownpercentage: het aantal breakdowns afgezet tegen alle pleegkinderen die in dat jaar voor korte of langere tijd bij pleegouders hebben gewoond	Breakdownpercentage: het aantal breakdowns afgezet tegen het aantal jeugdigen dat in dat jaar pleegzorg heeft verlaten
2018	599	2,65%	14%
2019	520	2,24%	13%
2020	687	2,85%	16%

Een belangrijke reden voor breakdown is overbelasting van het pleeggezin door de zwaarte van de problematiek van het pleegkind, wat ook zijn weerslag kan hebben op het welbevinden van de kinderen van pleegouders. Ook problemen in de samenwerking met de ouders van een pleeg-

kind kunnen tot een breakdown leiden. Waarschijnlijk zijn de lockdown en de coronamaatregelen van invloed geweest op het aantal breakdowns. Bij kwetsbare plaatsingen waar de situatie al onder druk stond hebben met name de sluiting van scholen en kinderopvang de druk vergroot.

² Een belangrijk verschil bij het bepalen van het breakdownpercentage tussen de (wetenschappelijke) pleegzorgonderzoeken en de registratie voor de factsheet pleegzorg is de periode waarover is gemeten. In de meeste onderzoeken wordt nagegaan hoeveel kinderen over een periode van een aantal jaar een breakdown hebben meegemaakt. Deze factsheet zegt alleen iets over het aantal breakdowns in 2020, en niets over de daadwerkelijke continuïteit die er al dan niet is voor kinderen gedurende de hele periode dat ze bij pleegouders wonen. Aangezien het over één jaar gaat, is het logisch dat het percentage lager uitvalt dan de percentages uit de onderzoeken die tot nu toe zijn gedaan.

Wachten op pleegzorg

Op 31 december 2020 wachtten 427 jeugdigen op pleegzorg, een afname van 9% in vergelijking met 2019. Voor hen is nog geen bemiddeling gestart. 53% van de jeugdigen wachtte op deeltijdpleegzorg. 32% van de wachtende jeugdigen was 12 jaar of ouder; 68% was jonger dan 12 jaar. De wachtlijst had o.a. te maken met knelpunten in de financiering van deeltijdpleegzorg. Voor 442 jeugdigen was op 31 december de aanvraag voor plaatsing bij pleegouders in behandeling bij een pleegzorg-

organisatie. Dat is een afname van 12% in vergelijking met 2019. Voor hen werd een passend pleeggezin gezocht: de bemiddeling was gestart, maar een plaatsing was nog niet (definitief) rond. Dit heeft voornamelijk te maken met een tekort aan pleegouders en onvoldoende keuzemogelijkheden voor een juiste match. Ruim de helft van de jeugdigen waarvoor een aanvraag voor plaatsing bij pleegouders in behandeling is bij een pleegzorgorganisatie, wacht op deeltijdpleegzorg.

Pleegouderbestand

In totaal zetten 17.312 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 23.093 pleegkinderen. In 2020 zijn 2.647 nieuwe pleegouders geaccepteerd: 1.329 netwerkpleegouders en 1.318 bestandspleegouders. In 2020 zijn 2.412 pleegouders gestopt: 1.404 netwerkpleegouders en 1.008 bestandspleeg-

ouders. 58% van de pleegouders die zijn gestopt, was netwerkpleegouder (familie of bekende van de jeugdige). Wanneer zo'n plaatsing is afgerond, kiezen de meeste netwerkpleegouders niet voor een verdere pleegzorgcarrière voor een onbekend kind.

Tabel 4: Pleegzorgcijfers 2013 - 2020: aanmeldingen van pleegouders en aantal pleegkinderen

	Pleegouders		Pleegkinderen
	Belangstellenden die informatie hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	Op 31 december
2013	10.785	3.325	17.247
2014	9.852	3.084	18.175
2015	12.408	2.919	17.934
2016	8.469	2.471	18.275
2017	11.425	2.647	18.273
2018	9.119	2.566	18.486
2019	10.214	2.778	19.042
2020	9.464	2.647	19.097

B Het verhaal achter de cijfers & trends

Campagne *Open je wereld nu*

Oktober 2019 is de campagne *Open je wereld nu* van start gegaan met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders. Sinds de start van deze campagne is het aantal belangstellenden dat informatie over pleegzorg heeft aangevraagd, toegenomen. In 2020 hebben 9.464 mensen informatie over pleegzorg aangevraagd. Door de coronamaatregelen, waaronder de lockdown, konden een groot deel van het jaar geen fysieke informatie- en voorbereidingsbijeenkomsten worden aangeboden. De pleegzorgaanbieders

hebben andere wegen moeten vinden voor de werving, voorbereiding en screening van aspirant pleegouders. Dat heeft tijd gekost. In de loop van 2020 is gestart met online-bijeenkomsten voor aspirant pleegouders. Deze werden goed bezocht en sluiten aan bij de behoeften en vragen van aspirant pleegouders. De situatie rond corona had ook zijn weerslag op het tempo waarin aspirant pleeggezinnen het voorbereidings- en screeningstraject doorliepen. Veel aspirant pleegouders gaven aan even 'pas op de plaats' te maken, zeker in de lockdown-periodes.

Trends en observaties

- In de Jeugdwet (2015) is vastgelegd dat jeugdigen die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen bij voorkeur in een gezinsomgeving worden geplaatst. Hiermee is er een wettelijke basis gekomen voor het beleid dat al een aantal jaren eerder is ingezet, waarbij de jeugdhulp wordt omgebouwd en jeugdigen minder in groepen worden geplaatst en vaker in pleegzorg of andere kleinschalige gezinsvormen. De verankering in de (Jeugd)wet heeft in 2020, net als in de voorgaande jaren, niet geleid tot een significante groei van de pleegzorg.
- Het aantal jeugdigen dat wacht op plaatsing bij pleegouders is in 2020 afgenomen. Mogelijk hangt dit samen met een daling van het aantal jeugdigen met jeugdhulp in 2020 (bron CBS). Ongeveer de helft van de jeugdigen die wachten op pleegzorg, is aangemeld voor deeltijdpleegzorg, met name voor weekendpleegzorg. Deze lichte vorm van pleegzorg is bij uitstek geschikt om de wereld van een kind groter te maken en te borgen dat een jeugdige thuis kan blijven wonen. Als gevolg van de transformatie van de jeugdhulp komt deeltijdpleegzorg sneller in beeld. Het financiële fundament voor deeltijdpleegzorg is zwak. Het tarief dat gemeenten betalen is voor deeltijdpleegzorg niet kostendekkend. Hierdoor wordt het uitbouwen van deeltijdpleegzorg bemoeilijkt.
- In 2020 is de druk op de crisisopvang toegenomen. In een aantal regio's was er sprake van een budgetplafond waardoor niet alle aanmeldingen in behandeling konden worden genomen.
- Door een afbouw van leef- en behandelgroepen worden jeugdigen die voorheen voor een groep aangemeld werden, nu vaker bij pleegouders geplaatst. Ook lijken kinderen langer thuis te blijven met ambulante hulp. Wanneer die hulp dan uiteindelijk toch niet toereikend blijkt en een plaatsing bij pleegouders volgt, is er veelal sprake van forse gedrags- en hechtingsproblemen. Bij een aanzienlijk deel van de kinderen die voor pleegzorg worden aangemeld is er sprake van problematiek in het autistisch spectrum. Door deze ontwikkelingen wordt er veel gevraagd van pleegouders en ook van de pleegzorgbegeleiding.
- Om de draagkracht van pleegouders te vergroten, zijn goede begeleiding en het versterken van de opvoedvaardigheden van pleegouders belangrijk. Door de toenemende problematiek van de jeugdigen in pleegzorg zijn ook vaker diagnostiek en behandeling nodig voor pleegkinderen. Deze (extra) inzet en intensieve ondersteuning van pleegouders staan echter onder druk door de druk op de pleegzorgtarieven. De afspraken met gemeenten voorzien niet altijd goed in het combineren van pleegzorg met aanvullende hulp en de inzet van interventies om de draagkracht van pleegouders te vergroten. Dit gaat ten koste van de kwaliteit en het snel kunnen inzetten van passende hulp ter voorkoming van een breakdown.
- Ondanks de VNG-inkoophandreiking 'Pleegzorg' en alle inspanningen voor een fair tarief blijft er sprake van een grote variatie in de tarieven waarvoor gemeenten pleegzorg inkopen. In een aantal regio's staan de tarieven onder druk. Daarnaast blijven er verschillen in wat al dan niet onderdeel is van het pleegzorgtarief, zoals bijvoorbeeld de vergoeding van bijzondere kosten aan pleegouders, het perspectiefonderzoek en extra hulp aan de ouders van een pleegkind. Het stelsel van verantwoording en afrekening met de afzonderlijke gemeenten, die verschillende routes en procedures hanteren, blijft bovendien ingewikkeld en arbeidsintensief.

Actieplan pleegzorg

Jeugdzorg Nederland werkt samen met de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), gemeenten (VNG), het Nederlands Jeugdinstuut (Nji) en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (J&V) aan het Actieplan Pleegzorg. Doel van het actieplan is om de pleegzorg te verbeteren en actuele vraagstukken op te lossen.

Belangrijke programma's binnen dit actieplan zijn:

- Het 'Actieonderzoek continuïteit pleegzorg', met als doel vermindering van vroegtijdige beëindiging van pleegzorgplaatsingen ('breakdown') en uitval van pleegouders.
- Het programma 'Versterken van de kracht van pleegouders', waarin wordt geïnvesteerd in een goede toerusting en het bevorderen van deskundigheid van pleegouders, zodat zij hun pleegouderschap zo goed mogelijk kunnen vervullen en kunnen volhouden. Hiervoor is het online platform *pleegzorg.nl* opgezet met actuele en betrouwbare informatie, inzicht in het scholingsaanbod voor pleegouders en de mogelijkheid tot ontmoeting en uitwisseling in de pleegoudercommunity.
- De campagne *Open je wereld.nu* met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders.

Vraag en aanbod

Voor een succesvolle plaatsing is een zorgvuldige matching tussen pleegkind en pleegouders belangrijk. Door een tekort aan pleegouders is de gewenste match niet altijd mogelijk. Dit geldt met name voor jeugdigen van 10 jaar en ouder en voor broertjes en zusjes die bij voorkeur samen in één pleeggezin geplaatst worden. Ook voor intensievere vormen van deeltijdpleegzorg en voor jeugdigen met ern-

stige emotionele-, hechtings- en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om een passend pleeggezin te vinden. Voor een aantal jeugdigen is plaatsing bij pleegouders niet haalbaar of gewenst door de complexiteit van de problemen. Bij deze jeugdigen wordt gekeken of zij in een kleinschalige omgeving kunnen worden geplaatst met professionele opvoeders, zoals in een gezinshuis.

[Pleegzorg.nl](https://www.pleegzorg.nl) is het online platform voor de pleegzorg met betrouwbare kennis en handige verwijzingen om pleegouders te versterken in hun rol, geïnteresseerden kennis te laten maken met pleegzorg en professionals te ondersteunen in hun werk. Speciaal voor pleegouders is er een groeiend leeraanbod over uiteenlopende pleegzorgonderwerpen en een besloten community.